

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.03.2010, sp. zn. 8 Tdo 211/2010, ECLI:CZ:NS:2010:8.TDO.211.2010.1

Číslo: 16/2011

Právní věta: Při posuzování, zda jde o trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b tr. zák., je nutné v konkrétním případě podle obsahu přezkoumávané smlouvy stanovit, že jde o úvěrovou smlouvu a že se nejedná o jiný druh smlouvy, např. o půjčce, a nebo o úvěrovou smlouvu spočívající v poskytování zboží a služeb na základě tzv. odložených plateb jako je tomu např. u tzv. leasingu. Skutková podstata trestného činu podle § 250b tr. zák., je naplněna tehdy, když jde o úvěrovou smlouvu ve smyslu ustanovení § 497 a násl. obch. zák., kdežto v případě jiných smluv by bylo možné uvažovat o obecném trestném činu podvodu podle § 250 tr. zák., avšak za situace, že by byly naplněny i všechny další znaky jeho skutkové podstaty (srov. č. 6/2004 Sb. rozh. tr.). *

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 24.03.2010

Spisová značka: 8 Tdo 211/2010

Číslo rozhodnutí: 16

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Podvod, Úvěrový podvod

Předpisy: § 250 tr. zák.
§ 250b tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání obviněného D. J. proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 9 To 406/2009, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Rakovníku pod sp. zn. 1 T 6/2009, rozhodl tak, že :

Podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. se částečně zrušují usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 9 To 406/2009, a rozsudek Okresního soudu v Rakovníku ze dne 14. 5. 2009, sp. zn. 1 T 6/2009, ve výroku o vině v bodě 2), ve výroku o trestu a ve výroku, jímž bylo rozhodnuto o nároku poškozené GE M. M., a. s.

Podle § 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují též další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se přikazuje Okresnímu soudu v Rakovníku, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu v Rakovníku ze dne 14. 5. 2009, sp. zn. 1 T 6/2009, byl obviněný D. J. uznán vinným v bodě 1) trestným činem zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zák. a v bodě 2) trestným činem úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1, odst. 3 tr. zák., kterých se podle skutkových zjištění dopustil tak, že

1) dne 8. 6. 2008 v době od 16.30 hod. do 23.00 hod. jako v tu dobu jediná obsluha odpovídající za čerpací stanici Benzina v R. si přisvojil pro vlastní potřebu finanční hotovost ve výši 144 491 Kč z tržby uvedené čerpací stanice, jejímž provozovatelem je podnikatel - fyzická osoba O. D. - DAT, se sídlem P., ve 23.00 hod. ukončil pracovní směnu a více už do zaměstnání na uvedené čerpací stanici nenastoupil a poškozenou firmu nekontaktoval,

2) dne 2. 5. 2007 uzavřel kupní smlouvu ve společnosti AAA Auto, a. s., H., v provozovně se sídlem Ch., na koupi osobního motorového vozidla Škoda Fabia Combi, přičemž koupi vozidla financoval uzavřením úvěru se společností GE M. M., a. s., ve výši 190 884 Kč, přičemž úvěrovou smlouvu uzavřel téhož dne v provozovně společnosti AAA Auto, a. s., Ch., když do úvěrové smlouvy úmyslně uvedl průměrný měsíční příjem ve výši 16 000 Kč, který měl pobírat u svého tehdejšího zaměstnavatele obchodní společnosti B., a. s., závod R., ačkoli tento údaj byl hrubě zkreslený a skutečný průměrný čistý příjem činil pouze 10 610 Kč, a zamlčel i svoji vyživovací povinnost, čímž byla společnost GE M. M., a. s., P., způsobena škoda ve výši nejméně 159 268 Kč; z poskytnutého úvěru uhradil pouze 31 616 Kč, ode dne 29. 10. 2007 úvěr nehradil a vozidlo užíval až do dne 4. 2. 2008, kdy ho úmyslně v rozporu s podmínkami poskytnutého úvěru prodal do autobazaru J. H., R.

Za tyto trestné činy byl obviněný odsouzen podle § 250 odst. 2 tr. zák. a § 35 odst. 2 tr. zák. k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání dvaceti čtyř měsíců, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 35 odst. 2 tr. zák. byl zrušen výrok o trestu jednak z trestního příkazu Okresního soudu v Rakovníku ze dne 30. 9. 2008, sp. zn. 1 T 80/2008, který byl obviněnému doručen dne 20. 10. 2008, a jednak z trestního příkazu Okresního soudu v Rakovníku ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 1 T 86/2008, jenž byl obviněnému doručen dne 11. 11. 2008, jakož i všechna další rozhodnutí na tyto výroky obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Rovněž bylo rozhodnuto o náhradě škody.

Odvolání, které podal obviněný proti shora uvedenému rozsudku soudu prvního stupně, Krajský soud v Praze jako soud odvolací usnesením ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 9 To 406/2009, podle § 256 tr. ř. zamítl.

Obviněný proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal prostřednictvím obhájkyne Mgr. A. K. dovolání opřené o důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. Dovolání zaměřil proti oběma trestným činům, jimiž byl uznán vinným. Ve vztahu k trestnému činu zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zák. (bod 1 výroku rozsudku soudu prvního stupně) obviněný namítl extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a skutkovým zjištěním, spatřovaný v tom, že nebylo prokázáno, že by byl pachatelem tohoto skutku. Soudům vytkl, že vycházely pouze z důkazů nepřímých, které netvořily souvislou řadu, a nevyplývalo z nich, že čin spáchal obviněný, když se nabízí možnost, že pachatelem činu mohla být jiná osoba. Obviněný se s odkazem na konkrétní důkazy ve věci provedené ztotožnil se závěry soudů, že když nebylo zjištěno narušení čerpací stanice, mohl se tržby zmocnit pouze ten, kdo měl k dispozici klíče a přístupový číselný kód k odhazovému trezoru, což mimo obviněného byli vedoucí čerpací stanice T. P. a tři stálí zaměstnanci Š. H., M. K. a I. L. Soudy však závěr o tom, že jediným možným pachatelem je obviněný, učinily bez toho, aniž by tyto stálé zaměstnankyně vyslechly, vycházely pouze ze svědecké výpovědi T. P. a jeho subjektivního přesvědčení, že čin mohl spáchat pouze obviněný, který se, ač to přislíbil, nedostavil do čerpací stanice dne 9. 6. 2008 na mimořádnou směnu a na mobilním telefonu byl nekontaktní. Obviněný zdůraznil, že spáchání činu

popřel, upozornil na to, že z provedených důkazů vyplynuly závažné nedostatky v pracovní činnosti svědka T. P. při ochraně svěřeného majetku na čerpací stanici, neboť bylo zjištěno, že svědek nechal obviněného pracovat, aniž by s ním byla uzavřena pracovní smlouva a dohoda o hmotné odpovědnosti za svěřené hodnoty, a za situace, kdy svědek nemohl ani blíže objasnit, kdy a jak vznikl schodek na zboží, který se při inventarizaci zjistil ve výši 38 297 Kč. Žádný jiný důkaz, který by vylučoval, že pachatelem činu byla některá ze shora uvedených osob, proveden nebyl. Závěr soudu o vině obviněného tak nemá oporu v provedených důkazech.

Činu pod bodem 2) posouzeném jako trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1, 3 tr. zák. obviněný vytýkal nesprávnost použité právní kvalifikace, protože soudy smlouvu, uzavřenou dne 2. 5. 2007 s GE M. M., a. s., právně posoudily jako smlouvu o úvěru podle § 497 a násl. obch. zák., ačkoli šlo o smlouvu o půjčce podle § 657 a násl. obč. zák., byť je v záhlaví označena jako smlouva úvěrová, což však nemůže být rozhodující, protože je nutné vycházet z jejího obsahu, podle něhož je třeba její charakter posuzovat. Z něho je zřejmé, že nejde o konsensuální závazek obsahující právo obviněného jako dlužníka požádat o poskytnutí peněžních prostředků do určité částky, a tomu odpovídající povinnost GE M. M., a. s., požadované finanční prostředky poskytnout, nýbrž je reálným závazkovým vztahem, tj. smlouvou o půjčce, v níž GE M. M., a. s., půjčuje obviněnému peníze s tím, že se zavazuje zaplatit za obviněného konkrétní přesně stanovenou kupní cenu vozidla přímo prodávajícímu a obviněný jako dlužník se zavazuje půjčenou částku s příslušným úrokem ve stanovených měsíčních splátkách vrátit. Z těchto důvodů obviněný shledal, že když nelze uvedenou smlouvu posoudit jako úvěrovou, jíž je ve smyslu § 250b tr. zák. poskytována trestně právní ochrana, jemu za vinu v bodě 2) kladeným jednáním nemohly být naplněny formální znaky trestného činu úvěrového podvodu, ale měl být zproštěn obžaloby podle § 226 písm. b) tr. ř.

V závěru dovolání obviněný z uvedených důvodů navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 9 To 406/2009, i rozsudek Okresního soudu v Rakovníku ze dne 14. 5. 2009, sp. zn. 1 T 6/2009, a soudu prvního stupně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Přestože byl opis dovolání obviněného zaslán Nejvyššímu státnímu zastupitelství, toto do dne konání neveřejného zasedání Nejvyššímu soudu své případné písemné vyjádření nezaslalo.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), a protože dovolání může být relevantně podáno jen ze zákonem stanovených důvodů, dále zkoumal, zda obviněný dovolání opřel o skutečnosti naplňující jím označené dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř.

O dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., je možné dovolání opřít, bylo-li rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 v písmenech a) až k) tr. ř. S ohledem na to, že odvolací soud odvolání obviněného věcně přezkoumal, a obviněný současně dovolání opřel i o důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., použil uvedený dovolací důvod v jeho druhé alternativě.

Dovolání lze podle dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., podat výlučně pro vady právní, tedy proto, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Na podkladě tohoto dovolacího důvodu však nelze přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedeného dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř.

Když Nejvyšší soud neshledal okolnosti, pro něž by bylo nutné dovolání odmítnout (§ 265i odst. 1 tr. ř.), a to především s ohledem na výhrady vztahující se k bodu 2), přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost všech napadených částí rozhodnutí v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející a shledal následující skutečnosti.

Jestliže obviněný ve vztahu ke skutku pod bodem 1) namítal, že tento nespáchal, a argumentoval porušením postupu při provádění důkazů a nerespektování § 2 odst. 5 tr. ř. především pro neúplnost provedeného dokazování, dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. nenaplnil. Pokud obviněný v této souvislosti zmiňoval existenci extrémního nesouladu mezi provedenými důkazy a učiněnými skutkovými zjištěními, lze zmínit, že tato výhrada nemá v daném případě žádné opodstatnění. Vzhledem k tomu, že je obecně vycházeno ze zásady, že dovolací soud je zjištěným skutkovým stavem vázán a v návaznosti na tento skutkový stav zvažuje hmotně právní posouzení (srov. přiměřeně usnesení Ústavního soudu např. ve věcech sp. zn. [I. ÚS 412/02](#), [III. ÚS 732/02](#), [II. ÚS 760/02](#), [III. ÚS 282/03](#), [IV. ÚS 449/03](#)), může dojít k výjimečnému zásahu do učiněných skutkových zjištění jen za situace, že existují odůvodněné pochybnosti o souladu mezi skutkovými zjištěními na straně jedné a právním posouzením skutku na straně druhé (srov. rozhodnutí Ústavního soudu ve věci sp. zn. [I. ÚS 4/04](#)).

S ohledem na skutečnosti vycházející z obsahu spisu však Nejvyšší soud existenci extrémního nesouladu mezi skutkovými zjištěními a právním posouzením skutku pod bodem 1) v projednávané věci neshledal. Pro úplnost však k této námitce obviněného považuje za vhodné nad rámec těchto úvah dodat, že skutková zjištění u trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zák. byla učiněna v souladu se zákonem a soudy k nim došly na základě logických a jasných postupů vyplývajících z provedených důkazů. Nevznikají žádné pochybnosti o tom, že pachatelem činu v bodě 1) byl právě obviněný D. J. Skutková zjištění ve věci učiněná podávají jasný a ucelený obraz o trestném jednání obviněného, který dne 8. 6. 2008 od 16.30 do 23.00 hod. pracoval na benzinové stanici jako obsluha, a protože se zaučoval, nebyla s ním uzavřena pracovní smlouva ani dohoda o hmotné odpovědnosti. Spolu s ním zde byl téhož dne přítomen do 16.00 hod. i svědek T. P. Objekt byl zabezpečován společností L. DT S., a bylo zaznamenáno uzamčení ve 23.17 hod. Druhého dne zde měl obviněný čerpací stanici otevřít, avšak k tomu již nedošlo, neboť tak učinil až svědek T. P. dne 9. 6. 2008 v 6.20 hod., a poté zjistil ztrátu tržby z předchozího dne. Přivolaná policie neobjevila žádné násilné zásahy do přístupových dveří, okna či trezoru. Mezi odchodem obviněného a příchodem svědka byla čerpací stanice řádně zabezpečena a žádná jiná osoba v ní nebyla přítomna. Když se chtěl svědek T. P. s obviněným telefonicky spojit, nepodařilo se mu ho kontaktovat. Z takto provedených důkazů vyplývá, že soudy nepochybily, pokud shledaly, že po odchodu obviněného do objektu někdo jiný nevstoupil, a pokud byla zjištěna ztráta tržby, byl obviněný jedinou osobou, která ji mohla odnést.

Na základě těchto skutečností Nejvyšší soud při zjištění, že není dán extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními činu popsaného pod bodem 1) a jeho právním posouzením jako trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zák., shledal, že soudy měly pro závěr, že obviněný je pachatelem uvedeného činu, dostatek důkazů, z nichž uvedený závěr logicky vyplynul, a proto správně obviněného v bodě 1) uznaly uvedeným trestným činem vinným.

Z těchto důvodů proto Nejvyšší soud ve vztahu ke skutku pod bodem 1) napadený rozsudek shledal správným a v této části jej ponechal, na rozdíl od skutku pod bodem 2), beze změny.

U činu popsaného pod bodem 2) obviněný brojil především proti nesprávnosti jeho právního posouzení jako trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1, 3 tr. zák., když především namítal, že smlouva o úvěru uzavřená dne 2. 5. 2007 se společností GE M. M., a. s., na částku 190 884 Kč, kterou s touto poškozenou společností uzavřel, nebyla smlouvou úvěrovou, ale smlouvou o půjčce.

K takto vznesené výhradě obviněného je nutné uvést, že trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1, 3 tr. zák. se dopustí ten, kdo při sjednávání úvěrové smlouvy či v žádosti o poskytnutí subvence nebo dotace uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí a způsobí tak škodu velkého rozsahu.

Trestní odpovědnost podle § 250b tr. zák. o úvěrovém podvodu může vzniknout jen v návaznosti na smlouvu o úvěru, a tedy nikoli v návaznosti na jiné smlouvy, jejichž předmětem může také být poskytnutí peněžních prostředků.

Co se považuje za úvěrovou smlouvu, upravuje ustanovení § 497 až § 507 obch. zák. Úvěrovou smlouvou se ve smyslu § 497 obch. zák. zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky. Smlouva o úvěru je tedy smlouvou konsensuální (tj. projevující shodnou vůli smluvních stran) a pro její vznik postačí dohoda alespoň o podstatných náležitostech (částech) ve smyslu § 269 odst. 1 obch. zák., tedy o závazku jedné strany poskytnout na žádost druhé strany v její prospěch peněžní prostředky, o určení výše poskytovaných peněžních prostředků, a o závazku druhé strany poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit z nich úroky. Jde o smlouvu absolutní (viz § 261 odst. 3 obch. zák. spočívající v tom, že právní vztah vzniká ostatním konkrétně neurčeným subjektům), která nevyžaduje, aby k poskytnutí peněžních prostředků skutečně došlo. Jejím předmětem mohou být pouze peněžní prostředky. Smlouva o úvěru musí vždy obsahovat závazek zaplatit za poskytnuté peněžní prostředky úroky, což se např. u smlouvy o půjčce nevyžaduje, neboť při půjčce se úroky platí, jen když byly dohodnuty. Za sjednání závazku věřitele poskytnout na požádání peněžní prostředky lze dohodnout úplatu, jestliže poskytování úvěru je předmětem podnikání věřitele (§ 499 obch. zák.). Tuto úplatu, která přichází v úvahu pouze u banky nebo jiného subjektu, u něhož je poskytování úvěru předmětem podnikání (např. družstevních záložen, leasingových společností apod.), je třeba odlišovat od úroků. Stanoví-li smlouva, že úvěr lze použít pouze k určitému účelu, může věřitel omezit poskytnutí peněžních prostředků pouze na plnění závazků dlužníka převzatých v souvislosti s tímto účelem (§ 501 odst. 2 obch. zák.).

Výše úvěru bude zpravidla ve smlouvě sjednána ve formě určitého limitu, který vyjadřuje maximální výši, do které může dlužník úvěr čerpat. Požadavku, aby závazek věřitele byl kvalifikován jako závazek poskytnout peněžní prostředky „do určité částky“, bude vyhotovovat i smluvní ujednání, podle něhož se věřitel zaváže úvěr poskytnout přímo jako určitou částku, nikoliv jako limit (srov. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 8 vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, str. 1160-61).

Od úvěrové smlouvy je nutné odlišit smlouvu o půjčce vymezenou v ustanovení § 657 obč. zák., kterou věřitel přenechává dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu. Smlouva o půjčce má reálnou, nikoliv konsensuální povahu. Vznik půjčky předpokládá nejen dohodu stran, ale i skutečné odevzdání předmětu půjčky. Při peněžité půjčce může dojít k předání půjčené částky i bezhotovostním převodem na účet dlužníka.

Pojmovým znakem půjčky je její dočasnost, avšak nezbytnou náležitostí smlouvy není stanovení doby vrácení. Splatnost půjčky může být dohodnuta i později. Není-li vůbec dohodnuta, je dlužník povinen půjčku vrátit na požádání věřitele podle ustanovení § 563 obč. zák. Doba vrácení může být ponechána na vůli dlužníka (§ 564 obč. zák.), smluvna ve splátkách, příp. pod ztrátou lhůt (§ 565 obč. zák.). Při peněžité půjčce může dojít k předání půjčené částky i bezhotovostním převodem na účet dlužníka. Účelem (bezprostředním hospodářským cílem – kauzou) smlouvy o půjčce peněz, jak vyplývá ze zákona, je poskytnutí určité částky jedním subjektem druhému s tím, že dlužník půjčenou částku v dohodnuté době vrátí. V rozporu s tímto účelem je např. uzavření smlouvy o půjčce s cílem vylákat peníze, aniž by dlužník předpokládal vrácení půjčené částky. Smlouva o půjčce vzniká až

předáním předmětu půjčky, kdežto smlouva o úvěru vzniká, jakmile byla uzavřena. Peníze poskytnuté jako půjčka nejsou dlužníkovi pouze svěřeny, nýbrž dlužník se stává jejich vlastníkem. Pokud je však záměr dalšího použití půjčených peněz závazně dohodnut ve smlouvě (např. tzv. účelová půjčka), posuzuje se její platnost i z hlediska této části jejího obsahu (viz Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M., a kol. Občanský zákoník. Komentář. 8. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, str. 872- 874).

Podle § 658 odst. 1 obč. zák. při půjčce peněžité lze dohodnout úroky. Úroky jsou splatné v termínech dohodnutých stranami nebo nejpozději spolu s jistinou. Jistina je suma půjčených peněz.

Dále je třeba poukázat na to, že dne 1. 1. 2002 nabyl účinnosti zákon č. 321/2001., Sb. o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru o změně zák. č. 64/1986 Sb., jehož účelem je chránit spotřebitele před účtováním nepřiměřených plateb v souvislosti s poskytnutou půjčkou či úvěrem na nákup zboží. Podle tohoto zákona se spotřebitelským úvěrem rozumí poskytnutí peněžních prostředků nebo odložená platba, např. ve formě úvěru, půjčky nebo koupě najaté věci, za které je spotřebitel povinen platit. Zákon se nevztahuje na půjčku poskytnutou bez úroku nebo jakékoli úplaty, neboť v takovém případě není třeba zvláštní ochrany spotřebitele, ale vztahuje se na půjčky úplatné, které v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti poskytuje podnikatel (fyzická anebo právnická osoba, popř. sdružení takových osob) spotřebiteli (fyzické osobě jednající mimo oblast své podnikatelské činnosti). Smlouva o spotřebitelském úvěru není zvláštním smluvním typem. Úvěr může být sjednán v různých typech smluv, např. v souvislosti se smlouvou kupní. Zákon vyžaduje písemnou formu smlouvy, obsahující závazek poskytnout spotřebitelský úvěr, stanoví vzorce pro výpočet procentní sazby úroku a obsahové náležitosti smlouvy. Zákon č. 321/2001 Sb. je speciální normou k občanskému zákoníku i obchodnímu zákoníku (viz Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M., a kol. Občanský zákoník. Komentář. 8. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, str. 876).

Jak je z uvedených vymezení jednotlivých druhů smluv patrné, zákon definuje jednotlivé smlouvy na základě stanovených podmínek, které se však v některých skutečnostech mohou shodovat, a proto nelze vždy jednoznačně určit, o jaký smluvní vztah se jedná. V takovém případě je nutné pečlivě konkrétní ujednání zkoumat a posuzovat, zda jde o smlouvu o půjčce, smlouvu úvěrovou nebo o smlouvu spotřebitelskou podle zák. č. 321/2001 Sb. Pro závěr o druhu smlouvy nelze vycházet jen z toho, jak strany uzavřenou dohodu nazvaly, ale toto ujednání je nutné vždy posuzovat podle jeho skutečného obsahu, neboť jen podle konkrétních podmínek ve smlouvě uvedených lze stanovit, o který z naznačených smluvních vztahů se v daném případě jedná. Právě tato otázka má z hlediska posuzované trestní věci rozhodující a podstatný význam, neboť pro správnost právního závěru o tom, zda jde o trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b tr. zák., je nezbytné bez pochybností stanovit, zda předmětná smlouva splňuje podmínky § 497 a násl. obch. zák. o úvěrové smlouvě.

Ve smyslu § 250b tr. zák. není možné pod pojem úvěrové smlouvy zařadit takové formy úvěrových smluv, které spočívají nikoli v poskytnutí peněžních prostředků, nýbrž v poskytování zboží a služeb na základě tzv. odložených plateb (např. smlouvu o koupi najaté věci či tzv. leasingu). Jestliže však obchodní společnost poskytne klientovi úvěr z vlastních zdrojů za účelem konkrétní koupě určité věci uvedené ve smlouvě o úvěru tím způsobem, že na klienta nepřevede peníze, ale zaplatí za něho jím vybrané zboží přímo prodejci, přičemž k samotnému zboží zakoupenému klientem od prodejce této společnosti nevznikají podle smlouvy žádná práva, jde o úvěrovou smlouvu ve smyslu ustanovení § 250b tr. zák. (srov. stanovisko č. 6/2004-I. a č. 5/2006 Sb. rozh. tr.).

Ze všech uvedených důvodů musí být najisto postaveno, že jde o úvěrovou smlouvu ve smyslu ustanovení § 497 a násl. obch. zák., neboť jen v takovém případě je naplněna skutková podstata podle § 250b tr. zák., kdežto v případě jiných smluv by bylo možné uvažovat o obecném trestném činu podvodu podle § 250 tr. zák., avšak za situace, že by byly dány i všechny další znaky jeho skutkové podstaty.

Nejvyšší soud z obsahu odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně i napadeného usnesení odvolacího soudu zjistil, že se soudy otázkou, zda v projednávaném případě uzavřená úvěrová smlouva se společností GE M. M., a. s., na částku 190 884 Kč, naplňuje podmínky podle § 497 a násl. obch. zák., anebo zda jde o jiný druh smlouvy, doposud vůbec nezabývaly a nevěnovaly této problematice jakoukoliv pozornost.

Za situace, kdy v obsahu napadených rozhodnutí chybí úvahy vztahující se k posouzení toho, zda jde v daném případě o smlouvu úvěrovou, a pokud s ohledem na nesespecifické vymezení jejího obsahu, nelze bez dalšího s určitostí stanovit, že uvedená smlouva je úvěrovou smlouvou, nemohla napadená rozhodnutí ve vztahu k bodu 2) obstát, a proto Nejvyšší soud rozhodl tak, že podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. částečně zrušil usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 9 To 406/2009, a rozsudek Okresního soudu v Rakovníku ze dne 14. 5. 2009, sp. zn. 1 T 6/2009, ve výroku o vině v bodě 2), ve výroku o trestu a ve výroku, jímž bylo rozhodnuto o nároku poškozené GE M. M., a. s., jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Rakovníku, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Na soudu prvního stupně, jemuž se věc k dalšímu řízení vrací, bude, aby se zřetelem na shora vymezená kritéria posoudil, zda podle obsahu uvedená smlouva mezi obviněným a společností GE M. M., a. s., na částku 190 884 Kč, naplňuje podmínky podle § 497 a násl. obch. zák., event., zda se nejedná o smlouvu o půjčce, neboť oba typy smluv mohou za jistých okolností osahovat obdobné podmínky, obzvláště tehdy, když i smlouva o půjčce může být sjednána na půjčku peněz, jsou v ní ujednány úroky, apod.

Rovněž bude nutné podle charakteru uzavřené smlouvy, i když byla formálně označena jako smlouva úvěrová, z jejího obsahu posoudit, zda splňuje podmínky podle § 497 obch. zák., i s ohledem na ujednání uvedené smlouvy v bodech 3 a 10, se zřetelem na čl. 1.6 Všeobecných obchodních podmínek, podle nichž nelze přesně stanovit, zda se v daném případě nejedná o tzv. odloženou platbu ve smyslu § 2 písm. a) zák. č. 321/2001 Sb. upravujícím, že spotřebitelským úvěrem je poskytnutí peněžních prostředků nebo odložené platby. Pokud jde o pojem odložené platby, tuto zákon nedefinuje, soudní praxe však dospěla k výkladu, že je možné odložit jen platby za poskytnutí nepeněžních prostředků, tj. v projednávaném případě předmětné motorové vozidlo. Protože ve smyslu shora citovaného rozhodnutí č. 6/2004 - Sb. rozh. tr., pod pojem úvěrové smlouvy nelze podřadit smlouvy o odložených platbách, vzniká s ohledem na uvedený obsah předmětné smlouvy pochybnost, zda se právě o takový typ smluvního vztahu, byť ne výslovně, ale skrytě dohodnutý, nejedná. V této souvislosti je třeba připomenout i čl. 3.3 Všeobecných obchodních podmínek, podle něhož se strany za účelem řádného plnění povinností klienta dohodly podle ustanovení § 553 obč. zák. na zřízení zajišťovacího převodu vlastnického práva k vozidlu.

Z důvodu, že soudy po právní stránce obsahové náležitosti předmětné smlouvy nezkoumaly a nebyly tak naznačené nesrovnalosti odstraněny, nebyl objasněn charakter této smlouvy, resp. stanoveno, že jde o úvěrovou smlouvu, bude třeba, aby soudy vyslechly obviněného za účelem ověření ve vztahu k čl. 1. 6. Všeobecných obchodních podmínek, zda jednal v rámci své obchodní činnosti nebo jiné podnikatelské činnosti. Tuto okolnost je nutné ověřit i přesto, že podle obsahu smlouvy je patrné, že ji obviněný uzavřel jako dlužník sám na své jméno a v matričním listě potvrdil své peněžní příjmy jen ohledně zaměstnání a zaměstnavatele. Pro případ, že by obviněný potvrdil, že nejednal v rámci obchodní nebo podnikatelské činnosti, pak by podle uvedeného čl. 1.6 šlo o spotřebitele ve smyslu zákona č. 321/2001 Sb. V takovém případě by bylo nutné posuzovat povahu uvedené smlouvy se zřetelem na podmínky upravené tímto zákonem, a to s ohledem na hlediska výše rozvedená.

Vzhledem k tomu, že není ani zcela jednoznačně z obsahu předmětné smlouvy možné určit, zda se v konkrétním případě, s přihlédnutím k podmínkám podle bodu 3 a 10 uvedené smlouvy a čl. 3

Všeobecných obchodních podmínek o zajištění úvěru, nestal vlastníkem vozidla věřitel, což by mohlo za určitých, v obou těchto ujednáních vymezených okolností, nastat, bude potřeba i tuto skutečnost objasnit. Vhodným se jeví vyžádat od současného majitele uvedeného vozidla technický průkaz, aby se podle něho dalo stanovit, kdo byl jako vlastník vozidla poté, co jej obviněný zakoupil, uveden. Pro případ, že by se vlastníkem vozidla stal věřitel, pak uvedenou smlouvu by nebylo možné, s ohledem na stanoviska shora vyjádřená, považovat za smlouvu úvěrovou podle § 497 a násl. obch. zákoníku, ale podle § 2 písm. a) zák. č. 321/2001 Sb. by se mohlo jednat o typ smlouvy upravující poskytnutí zboží na základě tzv. odložené platby. V takovém případě by však jednání obviněného nebylo možné posoudit jako úvěrový podvod, ale jako trestný čin podvodu podle § 250 tr. zák., avšak s tím, že by bylo nutné dostatečně objasnit i všechny další znaky této jiné skutkové podstaty a na jejich zjištění zaměřit rovněž další dokazování.

K tomu, aby byla právní povaha uvedené smlouvy mimo všechny pochybnosti shora naznačené určena, bude vhodné vyžádat k uvedeným problematickým částem ujednání této smlouvy vyjádření jejího zhotovitele, tj. společnost GE M. M., a. s., P., event. zástupce této společnosti a jako svědka ho k uvedeným skutečnostem vyslechnout.

Po provedeném dokazování v naznačeném směru, případ. zajištění důkazů dalších, bude-li jich třeba, bude na soudu, aby ze všech výše uvedených kritérií stanovil, o jaký typ smlouvy se v daném případě jedná, a na podkladě výsledku posouzení této právní otázky, aby rozhodl o vině obviněného, jak je shora naznačeno.